

Zondag 9 oktober 2016 Guardamar del Segura

*Schriftlezingen: Exodus 20: 14 2 Samuel 11 en 12:17,
en het geslachtsregister uit Mattheüs 1: 1-7a*

Inleiding

Omdat je nou eenmaal niet alles in een kerkdienst of preek kunt stoppen, krijgt de PDF-versie van mijn preek er meestal nog wat extra leesmateriaal bij. U ziet maar of u er tijd in steekt. Luister nog eens naar het prachtige lied van Leonard Cohen, "Hallelujah", op het repertoire van bijna ieder koor wereldwijd te vinden. N.a.v het verhaal van David en Batseba geschreven, (maar in het bewuste couplet waarin daarnaar verwezen wordt, vervlecht hij ook het verhaal van Simson en Delilah). In beide gevallen bezwijkt de mannelijke held voor de charmes en schoonheid van de vrouw. *She broke your throne, she cut your hair...* Maar pas op heren: niet te snel de vrouw de schuld geven... (zoals in dat oeroude verhaal, waar Adam zegt: "Die vrouw die U me gegeven hebt...die gaf me van de vrucht te eten...")! Dat gebeurt in de bewuste bijbelverhalen namelijk ook niet!

*Your faith was strong but you needed proof
You saw her bathing on the roof
Her beauty and the moonlight overthrew ya
She tied you to a kitchen chair
She broke your throne, and she cut your hair
And from your lips she drew the hallelujah
Hallelujah
Hallelujah
Hallelujah
Hallelujah*

Lees ook wat Jezus (als de nieuwe Mozes) in Matteus 5: 27-32 over het zevende gebod zegt. Overspel ontstaat waar je "met vuur speelt". Met vuur spelen heeft iets heel aantrekkelijks... maar weet dat vuur, eenmaal ontketend, zich moeilijk meer laat bedwingen. Het "hallelujah" dat aanvankelijk een uitroep van vreugde en passie is, kan dan omslaan in een angstig en benauwd "hallelujah": dit is me te machtig! Daar zit je op de scherven van je troon, vastgebonden aan de keukenstoel, je lange haren afgeknipt, machteloos, slachtoffer van het vuur dat je zelf ontketend hebt....

Tenslotte: een mooie column van ds. Rebecca Onderstal uit Houten, die ik van harte ter lezing aanbeveel:

Slapen in een twijfelaar

"Een twijfelaar, dat wil ik...". Zoon van 15 overvalt me nogal met die mededeling, midden in het woonwarenhuis waar we zijn hoogslaper gaan inruilen voor een volwassener bed. Terwijl ik probeer te uit te vinden waar hij dat idee ineens vandaan heeft en onderhandelingen begin over de kosten ontdek ik, dat in dat kolossale woonwarenhuis nauwelijks oude, vertrouwde éénpersoons bedden te koop zijn. Er heeft zich buiten mijn gezichtsveld een verschuiving voltrokken. De twijfelaar verdringt het smalle bed waar je in mijn tijd in sliep tot je samen een woning ging inrichten. Zoonlief mompelt wat als ik vraag waar hij het idee vandaan heeft. Hij weet het niet; het hangt in de lucht blijkbaar. We onderhandelen verder over wat lattenbodem en matras mogen kosten.

Twijfelaar

In gedachten ben ik in de grote levensvragen beland. Wat zegt het over onze samenleving dat we stilletjes aan zijn naar de twijfelaar aan het verhuizen zijn? Hebben we gewoon meer ruimte nodig; na

het afgooien van de strak vastgebonden dekens willen we nu onder het dekbed ook overdwars kunnen liggen? Net zoals de pakken melk zijn nu ook de bedden groter geworden?

Of zegt het iets over het toegenomen aantal singles die de mogelijkheid open willen houden om er af en toe iemand bij te hebben, onder de lakens? Zonder dat de definitieve stap van een tweepersoonsbed gezet hoeft te worden?

De twijfelaar als symbool voor de behoefte aan intimiteit terwijl je je afvraagt:

“Kan ik dat wel: mijn hele leven met één iemand in hetzelfde bed slapen?”

Want dat is ook deel van onze tijd: als er veel relaties stuklopen zijn er veel mensen met stukloop-ervaring en met aarzeling of het een volgende keer wèl goed zal gaan.

Alleen

In het scheppingsverhaal – een verhaal dat de Bijbel vertelt over hoe God aan ons begin stond – zegt de Eeuwige “Het is niet goed dat de mens alleen is” en maakt dan vervolgens allerlei dieren. Maar dat blijkt niet de oplossing voor het alleen – zijn van de mens. De mens – die nog m/v is, mannelijk en vrouwelijk in één – geeft ze namen maar ze zeggen niets terug. Ze kijken hem alleen met grote ogen aan... En dan maakt God een wezen dat wel naast de mens staat, een ‘tegenover’ op gelijke hoogte. Iemand om in de ogen te kijken, te verleiden en tegen te spreken. Iemand die dezelfde taal spreekt. Daarmee lijkt het door God zelf beklonken dat de mens het beste tot zijn recht komt in een één op één relatie.

Zo simpel is het niet natuurlijk. Het scheppingsverhaal is een weerslag van de manier waarop mensen met elkaar samenleven en God ervaren, een weerslag van het goede dat ze ontdekken en hoe ze dat met God verbinden. Het goede en mooie dat twee mensen bij elkaar vinden ervaren ze als door God gegeven. Zo moet de Eeuwige het wel bedoeld hebben – dat kun je opeens beseffen als je een ander in de ogen kijkt over de ontbijttafel met vuile bordjes heen.

Het scheppingsverhaal beschrijft het wonder van de ontmoeting en de verbinding tussen twee mensen. Het wil niet alle andere opties diskwalificeren, alleen omdat ze in dit eerste verhaal niet voorkomen.

Helper

Wat overeind blijft is, dat een mens een ander mens nodig heeft. Iemand die je in de ogen kijkt en ècht ziet staan. Iemand die je aanspreekt op goed en kwaad, iemand om je eigen dilemma's in te herkennen. Iemand aan wie je je kunt spiegelen, die je vragen stelt en dichtbij genoeg komt om nieuwe kanten van jezelf te ontdekken. Iemand om van te houden. Iemand die je omarmt.

Dat kan de vorm krijgen van vriendschap. Het kan gaan om een relatie tussen twee vrouwen of twee mannen. Je kunt kiezen voor leven in een gemeenschap, en je zo (zelfs voor het leven) verbinden met

een groep mensen. Het gaat om het ‘helper’ zijn voor elkaar, op ooghoogte. Zo heeft God mensen bedoeld. Niet om alleen te zwoegen, om in ons eentje uit te zoeken wat goed is (wel of niet die appel?), om in onszelf te praten, maar om elkaar aan te kijken en aan te spreken.

Ik slaap al vele jaren alleen in een tweepersoons bed. Zonder te weten of er ooit weer iemand naast zal liggen. Het is niet goed dat de mens alleen is, daar ben ik zeker van. Maar de vraag is wel, op welke manier dat samen-zijn vorm krijgt. Ik twijfel nog...

Tekst preek zondag 8 juli

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Ik zeg het als ervaringsdeskundige: militairen, die vaak lang van huis zijn, hebben het met hun seksualiteit niet altijd gemakkelijk! Vanouds trokken met de legers dan ook de *marketentsters* mee, die niet alleen voor het natje en droogje zorgden in een tijd dat het bij defensie logistiek nog niet zo goed geregeld was, maar die ook andere diensten aanboden aan de mannen, de beroeps - of de huurlingen, die op hun veldtochten lange perioden van huis waren. Voor een iets modernere variant: u herinnert zich misschien de Playboyhelicopter nog in de film *Apocalypse Now* van Francis Ford Coppola. In een wereld van dood en vernietiging is seks de tegenpool. Bij seks en erotiek weet je dat je leeft. Daarom is er op een militaire compound altijd wel porno in omloop. Maar om misverstanden te voorkomen: ik bedoel niet alleen maar “platte seks”. Er leeft een grote behoefte aan intimiteit, aan een andere vorm van aandacht, alles wat even verheft boven en afleidt van de sfeer van militaire operaties en missies, het macho gedrag, de grofheid en banaliteit die er ook vaak is, als reactie op de abnormale situatie.

Ook de bezinningsmomenten van de GV zijn voor veel militairen even een ontsnapping aan dat alledaagse. In die bezinningsmomenten tijdens mijn missies heb ik altijd wel een keer het verhaal over David en Batseba gelezen. En dan werd er ademloos geluisterd. Want men herkent dit: het is een heimelijke angst van militairen op missie dat hun thuiszittende partner iets te veel aandacht gaat krijgen van behulpzame, meelevende buurmensen of buurvrouwen, dat het niet blijft bij de kapotte wasmachine of hulp als de auto niet start. Het omgekeerde komt trouwens ook voor: dat de militair lang en ver van huis in z'n eenzaamheid een relatie begint met een collega-militair, of met een ‘local’, iemand uit het missieland die op de compound werkt in de facilitaire dienst of als kapster of - want ook die zijn er op internationale legerbases - in een massagesalon.

In het uitzendgebied krijgt zo iemand als dat bekend wordt (en het wordt *altijd* bekend, want op een militaire basis is het als hier, iedereen weet heel snel alles van iedereen!) een zogenaamde *repat*, d.w.z. de eerste de beste vlucht naar Nederland, met in het begeleidende rapport van de commandant de beoordeling: *zijn verstand zit een meter te laag*.

Vandaag dus een pakkend bijbelverhaal over wat seksualiteit, deze oerkracht die je als gave van God mag typeren en waarderen, kan teweegbrengen als lust en macht en vrijheid niet begrensd wordt door morele overwegingen.

Ik had dit verhaal trouwens ook kunnen lezen bij het tiende gebod, “gij zult niet begeren...”, maar heb gekozen om het vandaag te doen. Want juist dit verhaal brengt zo haarscherp in beeld wat **echtbreken** is. Die ouderwetse vertaling ‘echtbreken’ is niet zo gek: in dat “breken” hoor je het kapotmaken. Het zesde gebod verbiedt om relaties welbewust kapot te maken door ontrouw en oneerlijkheid. U en ik weten dat in de praktijk ook heel vaak aan dit gebod werd (en wordt?) gerefereerd om een oordeel te vellen over mensen die besluiten tot *echtscheiding*. Maar u en ik weten ook, - en meerderen van ons uit ervaring -, dat dat in de meeste gevallen een ander verhaal is. *Als* er al een derde in het spel is, is dat vaker **gevolg** dan aanleiding. Gevolg, omdat een relatie leeg en uitgewoond is, omdat je elkaar

niets te zeggen hebt, omdat je niets met elkaar meer deelt. Omdat je niet meer blij bent in elkaars gezelschap, omdat je van elkaar vervreemd bent geraakt. En heus niet per se omdat er niet aan die relatie gewerkt is. Soms is het een groot verdriet, een groot verlies, dat mensen uit elkaar kan drijven. Of de gelijkwaardigheid verdwijnt uit de relatie, door een ziekte als Alzheimer.

Nee, de meeste mensen gaan heus niet zomaar uit elkaar – al denk je bij sommige jonge stellen wel eens dat ze te weinig toegerust, met te weinig goed voorbeeld en met onrealistische verwachtingen aan zo'n duurzame relatie beginnen... en er dan misschien vaak ook weer te snel mee ophouden als het moeilijk wordt...

Maar nogmaals, het zevende gebod gaat niet over echtscheiding. Echtscheiding is van alle tijden, de redenen zijn divers, maar er zijn ook in de Bijbelse tijden - toen het huwelijk overigens iets heel anders was dan wat wij ons daar tegenwoordig bij voorstellen - regels voor. Zodat het, als het dan gebeurt, "netjes" gaat. Dat is het minste om zoiets pijnlijks enigszins draaglijk te maken voor alle betrokkenen. Niet over echtscheiding dus. Het zevende gebod zegt: het geluk van een ander zal je heilig zijn! Nooit zul je met macht, lust, list en bedrog daarin inbreken! En het verhaal van David en Batsaba is de klassieke illustratie bij de overtreding van dit gebod.

Misschien hebben we aanvankelijk nog enige twijfel over wie nu de hoofdverantwoordelijke is – nietwaar, 'it takes two to tango' - Batsaba had misschien beter binnen kunnen baden, wie weet genoot ze wel stiekem van de aandacht van de koning. Zo'n beroepsmilitair als partner is ook niet alles. Die is meer met zijn kameraden en zijn werk getrouwd... Kan waar zijn, maar de profeet Nathan heeft daar allemaal geen boodschap aan in zijn felle parabel over die rijke man en zijn arme buurman. "Jij bent die man!" Geen discussie mogelijk. David, lange tijd de bezielende aanvoerder, die zijn mannen niets opdroeg waarbij hij niet zelf als eerste zijn nek uitstak, is een echte oosterse despoot geworden. Iemand die met zijn vingers knipt, iemand die maakt en breekt. Dat wordt ons fijntjes medegedeeld in de openingszin van dit verhaal: "In het seizoen, dat de koningen plegen ten strijde te trekken, zond David Joab en zijn knechten en heel Israël, **maar zelf bleef hij in Jeruzalem**... En op zekere avond stond David van zijn rustbed op en wandelde op het dak van het paleis..." En even voor de volledigheid: David was getrouwd, had zelfs twee vrouwen: Abigail en Achinoam, en was inmiddels gescheiden van Michal, de dochter van Saul... Je ziet hem kuieren, sigaartje in de mond, glas cognac in de hand. Ik moest denken aan die prachtige protestsong uit onze jonge jaren, van Lennart Neigh, gezongen door Boudewijn de Groot: 'Meneer de president, welterusten, droom maar lekker in je mooie witte huis. Denk maar niet teveel aan al die dode mensen ...' Dat is Davids probleem. Hij kent geen empathie meer. De macht is hem naar het hoofd gestegen, daar op zijn rustbed op het paleisdak. Binnen de kortste keren ligt ook Batsaba op *zijn* rustbed. En dan ontwikkelen de dingen zich zoals dat ook in werkelijkheid heel vaak gebeurt, met alle implicaties en complicaties van dien. Batsaba raakt zwanger en het ongeborn kind is zeker niet van Uria! Maar ook dat kan geregeld worden! Uria mag met verlof. Als de koning het zegt, dan gebeurt het... Maar deze Uria is een echte militair. Een bevel van zijn hoogste commandat zal hij niet weigeren, maar hij is zo solidair met zijn manschappen in het inzetgebied, dat hij ervoor kiest om ook tijdens zijn verlof *hun* omstandigheden te blijven delen. *Zij* niet bij hun vrouw, dan hij ook niet! *Zij* slapen op de harde grond in de buitenlucht, dan hij ook. Dus slaapt Uria op zijn matje in de poort. Kijk, dat had David niet voorzien. Hij was even vergeten hoe dat zat met die

solidariteit tussen wapenbroeders... Hij doet zijn best, hij vleit Uria, voert hem dronken, legt hem helemaal in de watten... maar Uria blijkt een man van principes. En David kan hem moeilijk het commando geven om met Batsaba naar bed te gaan, zonder dat Uria zich zou gaan afvragen waarom die koning zich zo met zijn intieme privé-leven wenst te bemoeien. Militaire gehoorzaamheid gaat wel ver, maar toch ook weer niet zo ver... Voor David is dan nog maar een mogelijkheid om buiten schot te blijven. Weer een knip met zijn vingers, een ijlbode naar generaal Joab: zet Uria in de voorste linies, daar waar hij het menselijkerwijs niet kan overleven! En zo geschiedt. En dus sneuvelt Uria bij een kansloze actie, onwetend van wat zich aan zijn thuisfront allemaal achter zijn rug heeft afgespeeld. Waarmee voor David de kust vrij is om legaal te nemen wat hij illegaal al genomen had. Maar, zo

vertelt het verhaal: **deze zaak was kwaad in de ogen van de HEER**. En dan horen we dat Natan, de profeet, om audiëntie vraagt. Met als climax die vinger die naar David wijst: *jij bent die man!*

Waar blijft Batseba in dit verhaal? Zoals gezegd, we horen eigenlijk heel weinig over haar als persoon. Laat staan als handelende persoon. Maar het is opmerkelijk dat het gezicht van David in elk geval in dit verhaal niet gered wordt ten koste van *haar* integriteit. Uiteindelijk wordt ze Davids wettelijke echtgenote, en uiteindelijk na nog een heleboel ellende en verdriet rond het nu nog ongeboren kind, wordt ze de moeder van Salomo, de opvolger van David. En zo keert ze terug in de stamboom van Jezus, bij Mattheus. Subtiel aangeduid als **de vrouw van Uria**, ook Mattheüs wil nog even de puntjes op de i zetten. Batseba...een van de stammoeders van Jezus. Het verschil met de drie voorafgaande stammoeders, Tamar, Rachab en Ruth, is opvallend. Die spelen alle drie een actieve rol in de loop der gebeurtenissen. Ze nemen hun lot moedig in eigen hand en doorbreken daarmee de onvermijdelijke loop der dingen. Batseba daarentegen wordt getekend als degene die meegesleurd wordt in het machtsspel van de koning.

Later zal ze overigens nog wel een heel belangrijke rol spelen in alle intriges op het paleis, en het is dankzij een gecombineerde actie van de profeet Natan en haar dat haar zoon *Salomo* tot troonopvolger wordt aangewezen en niet Adonia, de oudste overgebleven zoon van David na de dood van Absalom. Maar dat komt allemaal later. Hier is Batseba alleen maar lijdend voorwerp. Zonder stem en zonder rechten. En dat lot deelt ze met talloze mensen op aarde met wie maar gedaan wordt...over wie maar beslist wordt... die kind van de rekening zijn. Zoals het kind dat uit deze relatie geboren wordt en sterft. Ik denk aan de kinderen van Mexicaanse immigranten, die door Trump van hun moeders gescheiden worden. En aan een Russisch-Oekraïens gezin in mijn eigen stad Culemborg, dat na zeventien jaar wordt uitgezet, terwijl intussen in Nederland drie kinderen geboren zijn, waarvan de oudste al pubert. Heel mijn stad protesteert, maar of het helpen zal...

Kinderen van de rekening... Misschien worden we vanmorgen in de lotgevallen van Batseba wel bepaald bij een van de moeilijkste uitdagingen voor ons geloof, maar misschien tevens een van de meest troostrijke kanten ervan. Namelijk dat we tegen alle schijnbaar noodlot in mogen geloven dat al die levens voor God niet onopgemerkt blijven. Dat de slachtoffers, de kinderen van onze rekeningen, voor Gods rekening blijven! Dat ze bij Hem en in zijn geschiedenis wel degelijk meetellen. Dat God hen vasthoudt, in hun anonieme leven, vaak zo kort en zonder uitzicht, en hun anonieme dood. Dat is wat we hopen, zonder dat dit in mindering komt op onze eigen verantwoordelijkheid in het hier en nu om verantwoordelijk mens en medemens te zijn - ,dat we van God het onvoorstelbare mogen verwachten. Zelfs als de machten naar willekeur hun gang lijken te kunnen gaan. Ze hebben het laatste woord niet. Het laatste woord is aan Hem bij wie – en dat is de bedoeling van elk van de tien geboden - ieder kostbaar mensenkind, ieder kostbaar leven tot zijn recht en aan het licht mag komen. Amen